

Konkurences padome

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67282865, fakss 67242141, e-pasts pasts@kp.gov.lv, www.kp.gov.lv

Rīgā

23.05.2022. Nr. 1.7-2/469

Uz 24.02.2022. Nr. 11-01 /668

Satiksmes ministrijai

Par līdzdalības izvērtējumu kapitālsabiedrības izveidei Rīgas ostas pārvaldes funkciju izpildei

Konkurences padome (turpmāk – KP) ir saņēmusi Satiksmes ministrijas (turpmāk – SM) vēstuli, kurā KP lūgta sniegt viedokli par SM papildināto līdzdalības izvērtējumu kapitālsabiedrības (turpmāk – Kapitālsabiedrība) izveidei Rīgas ostas pārvaldes funkciju izpildei (turpmāk – Izvērtējums).

KP sniedza viedokli par SM sagatavoto sākotnējo līdzdalības izvērtējumu 03.12.2021. atzinumā Nr. 1.7-2/1550 (turpmāk – Sākotnējais atzinums), kurā cita starpā lūdza SM papildināt sākotnējo līdzdalības izvērtējumu ar informāciju, kas nepieciešama, lai KP varētu sniegt visaptverošu atzinumu.

Izvērtējot SM papildus iesniegto informāciju, KP konstatē, ka SM ir daļēji novērsusi trūkumus Izvērtējumā. KP sniedz atzinumu tikai par papildināto Izvērtējuma informāciju, tādēļ arī šajā atzinumā iekļautā informācija atzīstama par Sākotnējā atzinuma papildinājumu.

Pirmkārt, SM tika lūgta papildināt Izvērtējumu ar informāciju par saņemtajiem nozari pārstāvošo nevalstisko organizāciju viedokļiem.

KP konstatē, ka papildinātajam Izvērtējumam ir pievienots Latvijas Stivdorkompāniju asociācijas (turpmāk – LSA) 15.12.2021. atzinums, kā arī Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (turpmāk – LTRK) 06.12.2021. atzinums par SM līdzdalības izvērtējumu kapitālsabiedrības izveidei Rīgas ostas pārvaldes funkciju izpildei. LSA savā atzinumā ir vērsusi uzmanību uz faktu, ka apgalvojums par to, ka ostu pārveidošana kapitālsabiedrībās pozitīvi ietekmēs ostu konkurētspēju, jaunu uzņēmumu ienākšanu, jaunu darba vietu radīšanu un kravu pieaugumu, nav Izvērtējumā ne ar ko argumentēts un pierādīts. LSA arī kritiski vērtējusi plānoto Kapitālsabiedrības darbību nekustamā īpašuma sfērā, digitalizācijas sfērā, konsultāciju pakalpojumos un ostu daļu iegādē trešās pasaules valstīs. LSA paudusi uzskatu, ka ostu pārvaldēm būtu jānodarbojas tikai un vienīgi ar viņām raksturīgākām, noteiktām funkcijām un uzdevumiem.

Vienlaikus KP konstatē, ka attiecībā uz Kapitālsabiedrības iespējamību uzsākt jaunu pakalpojumu sniegšanu, SM papildinātajā izvērtējumā ir norādījusi, ka gadījumā, ja tiks izskatīta iespēja paplašināt Rīgas ostas iespējamo sniedzamo pakalpojumu klāstu, tad tas tiks darīts Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) 88. pantā noteiktajos gadījumos. Līdz ar to pirms katra atsevišķa pakalpojuma sniegšanas uzsākšanas tiks veikts konkurences situācijas izvērtējums un iegūts KP un komersantus pārstāvošo biedrību vai nodibinājumu viedoklis.

Savukārt LTRK atzinumā aicinājusi ietvert plašākus datus un to analīzi, kas pamato

kapitālsabiedrību izveidi, kā arī informāciju par ekonomiskajām sekām no pārvaldības modeļa maiņas. Vienlaikus LTRK norādījusi, ka neatkarīgi no tā, kas veic ostu pārvaldību, būtiska ir pašvaldību un privātā sektora iesaiste, tai skaitā saistītas infrastruktūras attīstībā, kas veicinātu ostas teritorijas un pie tās esošo uzņēmumu attīstību un produktivitātes paaugstināšanu.

Otrkārt, KP lūdza SM sniegt papildu informāciju par to, kuru no Ostu likuma izrietošo ostas funkciju izpildi nodrošinās Kapitālsabiedrība pati un kas tiks nodots izpildei SIA "Rīgas brīvostas flote" (turpmāk – RBF). Vienlaikus, ņemot vērā, ka KP konstatēja, ka saskaņā ar RBF interneta vietnē¹ sniegto informāciju RBF sniedz arī ostas objektu būvuzraudzības pakalpojumus, kas tiek sniegti arī ārpus Rīgas ostas teritorijas, hidrogrāfijas pakalpojumus un kuģu nomas pakalpojumus, KP lūdza sniegt informāciju par RBF sniegto pakalpojumu atbilstību VPIL 88. panta priekšnoteikumiem.

SM ir papildinātajā Izvērtējumā vērsusi uzmanību uz Ministru kabineta 04.02.2020. noteikumu Nr. 77 "Rīgas brīvostas noteikumi" 3. punktu, kas paredz, ka Rīgas brīvostas infrastruktūras apsaimniekošanu, navigācijas un tehnisko līdzekļu uzturēšanu, ledus laušanu, avārijas seku likvidēšanu, hidrogrāfiskos mērījumus, loču transfēru, loču pakalpojumu un navigācijas pakalpojumu nodrošināšanu ostā un ostas pievedceļos, kā arī padziļināšanas darbus veic brīvostas pārvalde pati vai ar juridiski patstāvīgu vienību, kuru tā kontrolē līdzīgi tam, kā tā kontrolē savas struktūrvienības.

Iepriekš minētos pakalpojumus Rīgas ostā nodrošina RBF atbilstoši tās statūtiem². KP konstatē, ka RBF statūtu 2. punkts nosaka, ka RBF komercdarbības veidi ir (NACE klasifikators):

- 2.1. Kravu jūras un piekrastes ūdens transports (50.2);
- 2.2. Sauszemes transporta palīgdarbības (52.21);
- 2.3. Ūdens transporta palīgdarbības (52.22);
- 2.4. Inženierdarbības un ar tām saistītās tehniskās konsultācijas (71.12.);
- 2.5. Drošības sistēmu pakalpojumi (80.20);
- 2.6. Sanitārija un citi atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumi (39.00);
- 2.7. Ūdens transportlīdzekļu iznomāšana un ekspluatācijas līzings (77.34);
- 2.8. Atkritumu savākšana (izņemot bīstamos atkritumus) (38.11);
- 2.9. Cita veida tīrīšanas darbības (81.29);
- 2.10. Ainavu veidošanas un uzturēšanas darbības (81.30);
- 2.11. Notekūdeņu savākšana un attīrīšana (37.00);
- 2.12. Metāla izstrādājumu remonts (33.11);
- 2.13. Elektronisko iekārtu un optisko ierīču remonts (33.13).

Izvērtējumā sniegta detalizētāka informācija par RBF sniegtajiem pakalpojumiem, norādot, ka ziemas navigācijas ostā pakalpojuma nodrošināšana izriet no Ostu likuma 7. panta otrās daļas 7. punkta. Turklāt nepieciešamība sniegt ziemas navigācijas ostā pakalpojumu izriet arī no Ministru kabineta 21.12.2010. noteikumu Nr. 1171 "Noteikumi par Latvijas ūdeņu izmantošanas kārtību un kuģošanas režīmu tajos" 15. punkta, kas paredz, ka Rīgas brīvostas pārvalde, ņemot vērā reālos ledus apstākļus un iespējamus cilvēku dzīvības apdraudējumus jūrā, kā arī lai aizsargātu Latvijas kuģojamos ūdeņus un piekrastes zonu Irbes jūras šaurumā un Rīgas jūras līcī, iespēju robežās nodrošina ledlauža pakalpojumus Irbes jūras šaurumā un Rīgas jūras līcī. Izvērtējumā norādīts, ka vienīgais komersants, kas Latvijā nodrošina ledus laušanas pakalpojumus ar ledlaužiem ir RBF. Neviens cits komersants šādus pakalpojumus nepiedāvā un tie nav pieejami ne tikai Rīgas brīvostas akvatorijā, bet arī Irbes jūras šaurumā un visā Rīgas jūras līcī Latvijas mazās ostas (Salacgrīvas, Skultes, Mērsraga un Rojas osta).

Savukārt piesārņojuma likvidācijas pakalpojuma sniegšanas nepieciešamība izriet no Ostu likuma 7. panta otrās daļas 6. punkta. Izvērtējumā skaidrots, ka piesārņojuma seku, ja

¹ <https://rbflote.lv/lv/pakalpojumi/>

² <https://rbflote.lv/media/uploads/2020/09/02/rbf-statuti-17082020-redakcija.pdf>

tādas radušās, savlaicīgai novēršanai ir būtiska nozīme Rīgas brīvostas nepārtrauktai un efektīvai darbībai. Piesārņojuma seku likvidācijas pakalpojumu pieejamība ir nepieciešamam nepārtrauktā režīmā. Tiek norādīts, ka šobrīd RBF ir vienīgais uzņēmums, kas Rīgas brīvostā spēj sniegt nekavējošu piesārņojuma seku likvidācijas pakalpojumu pilnā apjomā, ieskaitot darbu izpildi Rīgas brīvostas akvatorijā un jūrā.

Izvērtējumā norādīts, ka RBF sniegtais pakalpojums – Rīgas brīvostas vienotās drošības sistēmas uzturēšana un apkalpošana – atzīstams par pakalpojumu, kas ir stratēģiski svarīgs valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai un valsts drošībai. Izvērtējumā skaidrots, ka Rīgas brīvostā ir ieviesta vienotā tehniskās drošības sistēma, kas sastāv no vienotās piekļuves kontroles sistēmas, videonovērošanas sistēmas, elektroniskās apziņošanas sistēmas, ugunsgrēka trauksmes sistēmas, datu pārraides sistēmas un apsardzes sistēmas. Visas vienotās drošības sistēmas daļas ir savā starpā saistītas un integrētas.

Ostas drošības sistēmu darbības traucējumi vai nepilnības to darbībā var novest pie nopietniem drošības apdraudējumiem Rīgas brīvostā ar neprognozējama apmēra sekām, kas var radīt apdraudējumu valsts drošībai kopumā. Līdz ar to Rīgas brīvostas drošības sistēmu uzturēšana tehniskā kārtībā un to nepārtraukta funkcionēšana ir stratēģiski svarīga ne tikai Rīgas brīvostas, bet arī Rīgas pilsētas un visas Latvijas sekmīgai darbībai un tālākai attīstībai, kā arī valsts drošībai.

RBF piedalās arī Rīgas brīvostas infrastruktūras apsaimniekošanā, tādējādi pildot ar infrastruktūras apsaimniekošanu saistītās administratīvās un kontroles funkcijas.

Izvērtējumā tiek skaidrots, ka Rīgas brīvostas pārvaldes valdījumā ir gan publiskās lietošanas, gan privātās lietošanas dzelzceļš, kā arī visas peldošās un krastā esošās navigācijas iekārtas un ierīces. Navigācijas iekārtu un ierīču nevainojama darbība ir nepieciešams drošas kuģošanas un kuģu satiksmes organizēšanas priekšnosacījums, bez kā nav iedomājama Rīgas brīvostas pilnvērtīga funkcionēšana un konkurētspēja, un, kas cita starpā minimizē avāriju riskus.

Savukārt, lai pienācīgā kārtībā uzturētu Rīgas brīvostas kuģu ceļus, hidrotehniskās būves un piestātnes nepieciešams nodrošināt hidrogrāfijas pakalpojumus, kas sevī ietver dziļuma mērījumu veikšanu ūdenstilpnēs, šo mērījumu plānu izgatavošanu, datu vizualizāciju, datu bāzes uzturēšanu un datu apstrādi, kuģošanai bīstamo zemūdens objektu identificēšanu un uzrādīšanu, padziļināšanas darbu tehnisko uzdevumu sagatavošanu, krasta līnijas un hidrotehnisko būvju elementu ģeodēzisko uzmērīšanu un to zemūdens daļas konstrukcijas uzmērīšanu un datu vizualizāciju.

Izvērtējumā tiek sniegtas norādes, ka ārpus pakalpojuma sniedzēju piesaiste ostas funkciju izpildē palielinātu drošības riskus un ostas funkciju neizpildes riskus. Tiek uzsvērts, ka ostas darbības traucējumi var novest pie kuģu novirzīšanas uz citām ostām, savukārt tas novestu pie kravu apgrozījuma krituma, atstājot negatīvu iespaidu uz ostā strādājošo komersantu uzņēmējdarbību, strādājošo skaitu un to ienākumu līmeni, un valsts budžetu kopumā. Otrkārt, Rīgas brīvostā tiek pārkrautas arī militāra rakstura kravas. Kuģu kavēšanās vai to nespēja ienākt ostā novestu pie saistību neizpildes pret NATO partneriem, Latvijā un kaimiņvalstīs izvietoto NATO paplašināto kaujas grupu apgādes traucējumiem, tādējādi radot apdraudējumu Latvijas valsts un Baltijas drošībai. Līdz ar to, nepārtraukta ostas darbība, t.sk. ziemas navigācijas apstākļos, ir stratēģiski svarīga Rīgas un Latvijas attīstībai, kā arī valsts drošībai.

KP vērtējumā Rīgas brīvostas pārvaldes un RBF apsaimniekotie īpašumi un sniegtie pakalpojumi, kuru sniegšanas pienākums izriet no normatīvo aktu prasībām, atzīstami par stratēģiski svarīgiem valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai VPIL 88. panta pirmās daļas 2. un 3. punkta izpratnē. Vienlaikus KP aicina SM un Kapitālsabiedrību apsvērt iespēju nodot tiesības sniegt atsevišķus pakalpojumus, kur RBF un Rīgas brīvostas pārvalde nedarbojas tirgus nepilnības apstākļos un kas tieši neskar ostas drošības aspektus, privātajam sektoram, piemēram, rīkojot iepirkumu par atsevišķu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas Rīgas ostas teritorijā.

Attiecībā uz Kapitālsabiedrības iespējamo iesaisti velkoņu pakalpojumu sniegšanā KP atgādina, ka starp Rīgas brīvostas pārvaldi un KP 10.06.2015. ir noslēgts administratīvais līgums Nr. 2- AL, kura grozīšanu vai atcelšanu regulē Administratīvā procesa likuma noteikumi.

Treškārt, KP lūdza sniegt informāciju par iespējamo Kapitālsabiedrības darbību apsardzes pakalpojumu sniegšanas jomā, ņemot vērā, ka saskaņā ar publiski pieejamo informāciju sabiedrisko kārtību Rīgas ostā nodrošina Ostas policija³, kas ir viena no Rīgas brīvostas pārvaldes struktūrvienībām⁴.

KP konstatē, ka papildinātajā Izvērtējumā nav sniegta izvēsta ekonomiskā analīze, pamatojot Rīgas brīvostas pārvaldes darbību apsardzes pakalpojumu jomā, vienlaikus Izvērtējumā tiek skaidrots, ka Rīgas brīvosta ir būtiska valsts kritiskās infrastruktūras sastāvdaļa. Ostas drošība ir Rīgas brīvostas pārvaldes prioritāte, kas sadarbībā ar atbildīgajām valsts un pašvaldību struktūrām un operatīvajiem dienestam tiek uzraudzīta īpaši atbildīgi.

KP vērtējumā pakalpojumi, kas saistīti ar drošības nodrošināšanu Rīgas ostā, var tikt atzīti par stratēģiski svarīgiem pakalpojumiem VPIL 88. panta pirmās daļas 2. punkta izpratnē. Vienlaikus KP uzsver, ka arī stratēģiski svarīgu pakalpojumu sniegšana var daļēji vai pilnībā tikt nodota privātajam sektoram. Līdz ar to KP aicina pēc iespējas iesaistīt ostas pārvaldes drošības Rīgas ostas teritorijā nodrošināšanā arī privātos tirgus dalībniekus.

Visbeidzot, KP lūdza SM sniegt informāciju par Rīgas brīvostas pārvaldes realizētajiem ES fondu finansētajiem projektiem, uz kuriem attiecināms uzraudzības periods.

KP konstatē, ka papildinātajā izvērtējumā nav sniegta informācija par Rīgas brīvostas pārvaldes realizētajiem ES fondu finansētajiem projektiem, uz kuriem attiecināms uzraudzības periods, vienlaikus no publiski pieejamās informācijas⁵ pirmšķietami secināms, ka Rīgas brīvostas pārvalde nav realizējusi projektus, kas saistīti ar Rīgas brīvostas pārvaldes iesaisti komercdarbībā.

27.04.2022. spēkā ir stājušies grozījumi Ostu likumā, kura pārejas noteikumu 16. punkta 1. apakšpunkts paredz, lai nodrošinātu Rīgas ostas darbības nepārtrauktību, Ministru kabinetam un Rīgas pašvaldībai līdz 01.09.2022. jāpieņem lēmums par kapitālsabiedrības dibināšanu Rīgas ostas pārvaldīšanai VPIL un Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā noteiktajā kārtībā. SM Izvērtējumā norādījusi, ka, lemjot par līdzdalības iegūšanu, augstākai lemejinstitūcijai nav dotas tiesības atteikties no kāda atsevišķa pakalpojuma sniegšanas uzsākšanas, ja tas izriet no likumā noteiktajām ostas pārvaldes funkcijām un likvidējamās ostas pārvaldes noslēgtajiem līgumiem.

KP vērs uzmanību, kaut arī valsts līdzdalība Kapitālsabiedrībā šajā gadījumā tiek noteikta ar likumu, nevis izriet no līdzdalības izvērtējumā secinātā, dibinot publiskas personas kapitālsabiedrību, kura ir neatsavināma un uz kuru neattiecas Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 7. panta pirmajā daļā noteiktais līdzdalības pārvērtēšanas pienākums, ir būtiski, ka tiek veikts izvērtējums atbilstoši VPIL 88. panta otrajai daļai, t.sk., nodrošinot izvērtējumu par katra plānotā darbības veida atbilstību VPIL 88. panta pirmās daļas priekšnoteikumiem. KP arī vērs uzmanību, ka arī gadījumā, ja lēmums par atteikšanos no atsevišķu pakalpojumu sniegšanas netiek pieņemts līdz ar Kapitālsabiedrības dibināšanu, ir būtiski, lai SM un Kapitālsabiedrība identificētu tos pakalpojumus, par kuru sniegšanas pamatotību, ir nepieciešams padziļinātāks vērtējums.

KP vērtējumā, kopumā Kapitālsabiedrības izveidošana atbilst Valsts pārvaldes iekārtas

³ <https://rop.lv/lv/sabiedriskas-kartibas-nodrosinasana>

⁴ <https://rop.lv/lv/struktura>

⁵ Rīgas brīvostas pārvaldes 2020. gada pārskats, Nākamo periodu ieņēmumi un no ES fondiem saņemtie avansi, 33-34.lpp. Pieejams: <https://rop.lv/sites/default/files/2021-07/Finansu%20parskati%202020.pdf>

likuma 88. panta pirmās daļas 2. punktam un 3. punktam, kas nosaka, ka publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja darbības rezultātā tiek radītas tādas preces un pakalpojumi, kā arī tiek pārvaldīti tādi īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Vienlaikus KP uzsver nepieciešamību Kapitālsabiedrībai patstāvīgi regulāri veikt konkurences neitralitātes izvērtējumus, lai novērstu darbības neatbilstības Konkurences likuma 14.¹ pantam riskus.⁶

Priekšsēdētājs

J. Gaiķis

⁶ Konkurences neitralitātes izvērtēšanas vadlīnijas. Pieejamas: <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1147/download>